

Psihologiki päsgełçilikler

Category: Kitapcy, Psihologiýa, Publisistika

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Psihologiki päsgełçilikler PSIHLOGIKI PÄSGELÇILIKLER

Ölümleriň, gynançlaryň üstünden gahrymanlyk satma aňsatçyllygynyň deregne parahatçylyga barýan çykalganyň ýollaryny gözlemäge ýardam etmek gerek...

Ýurdumyzda ýgy-ýgydan başdan geçirýänlerimizi « Hamas »- Ysraýyl urşunda gaýtalaýarys:

Öwrenmän bilýäris...

Derňemän, sorap-idemän ynanýarys...

Gözlemän, agtarman aýyplaýarys, hasap soraýarys...

Sosial gurşawymyzyň zol tekrarlap duran, impozirleýän, zor bolen boýnumyza dakýan zatlaryny absolýut hakykatdyr öýdýäris. Birden iki-ýeke faktoryň ýalňyş bolup çykjagyny-da pikir edemzok.

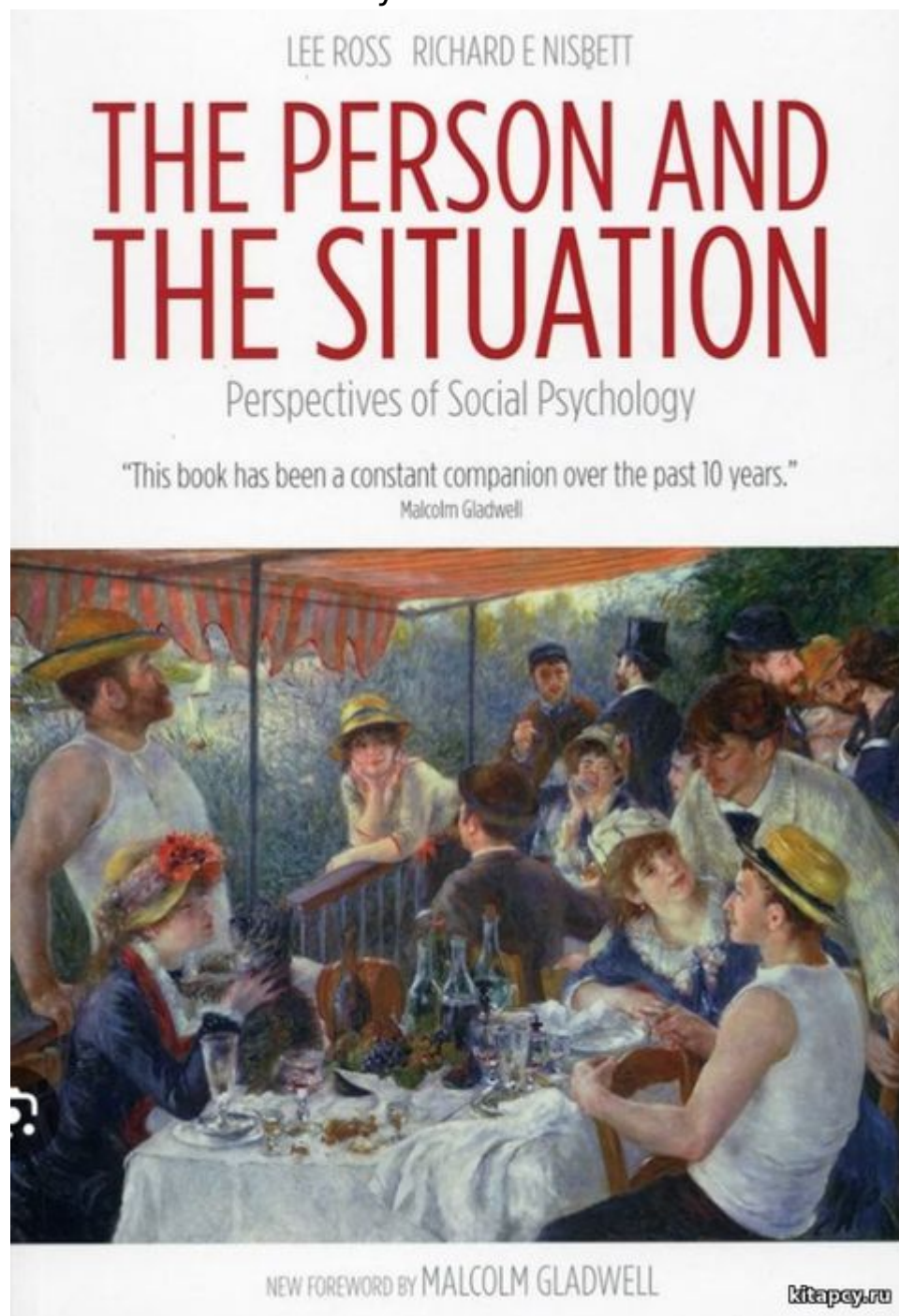
Ýaman ýeri, bütin bularyň barsynyň tapawudyny-da bilemzok!

Özüimizi iň soňky derejede obýektiw-jismany hasaplaýarys. Biziň ýaly pikirlenmeýänleri tarapgöý, aldanan, ikigöwünli, akyla-huşa sygmaýan, ýeterlik bilýän zady bolmadyk hasaplap, «keseki» we «duşman» yglan edýäris.

Heýhat! Hiç kim özünde günä bardyr öýdenok.

Çaknyşyklaryň, çykalgasyzlygyň aňyrsynda ýatan iň esasy sebäplerden biri rasionallygyňam önüne geçen, parahatçylygyň arasyna germaw ören şu sosial-psihologiki ýagdaýdyr. Dogry saýýanyna baglanyp, garşydaş tarapy gümanaly sanmak!

Bu ýazanlarymy Palestinada we Ysraýylda geçirilen bir barlag bilen delillendireýin:

* * *

Sosial psiholog professor Li Dawid Ross (1942-2021) Stanford uniwesitetinde birnäçe ýyllap syýasy psihologiýa boýunça iş alyo bardy. Meselem, uzak wagtlap dowam edýän toparlarara çaknyşyklaryň psihologiki sebäplerini öwrendi.

Parahatçylygyň köp gozgalan 90-njy ýyllarynyň ortasynda Palestinany we Ysraýyly gurşap alan «Oňşuksyzlyk çözgüdindäki psihilogiki päsgelçilikler» atly ylmy-eksperimental işini

ýerine ýetirdi:

– Synaga gatnaşan ysraýyllylara hakykatda Ysraýylyň öňe sürýän wariýasiýasyny Palestinanyň çykalga wariýasiýasy hökmünde sorady: Şu ýaraşyk teklibi bilen ylalaşýarsyňyzmy? Ysraýyllylaryň aglabasy «ýok» jogabyny berdi!

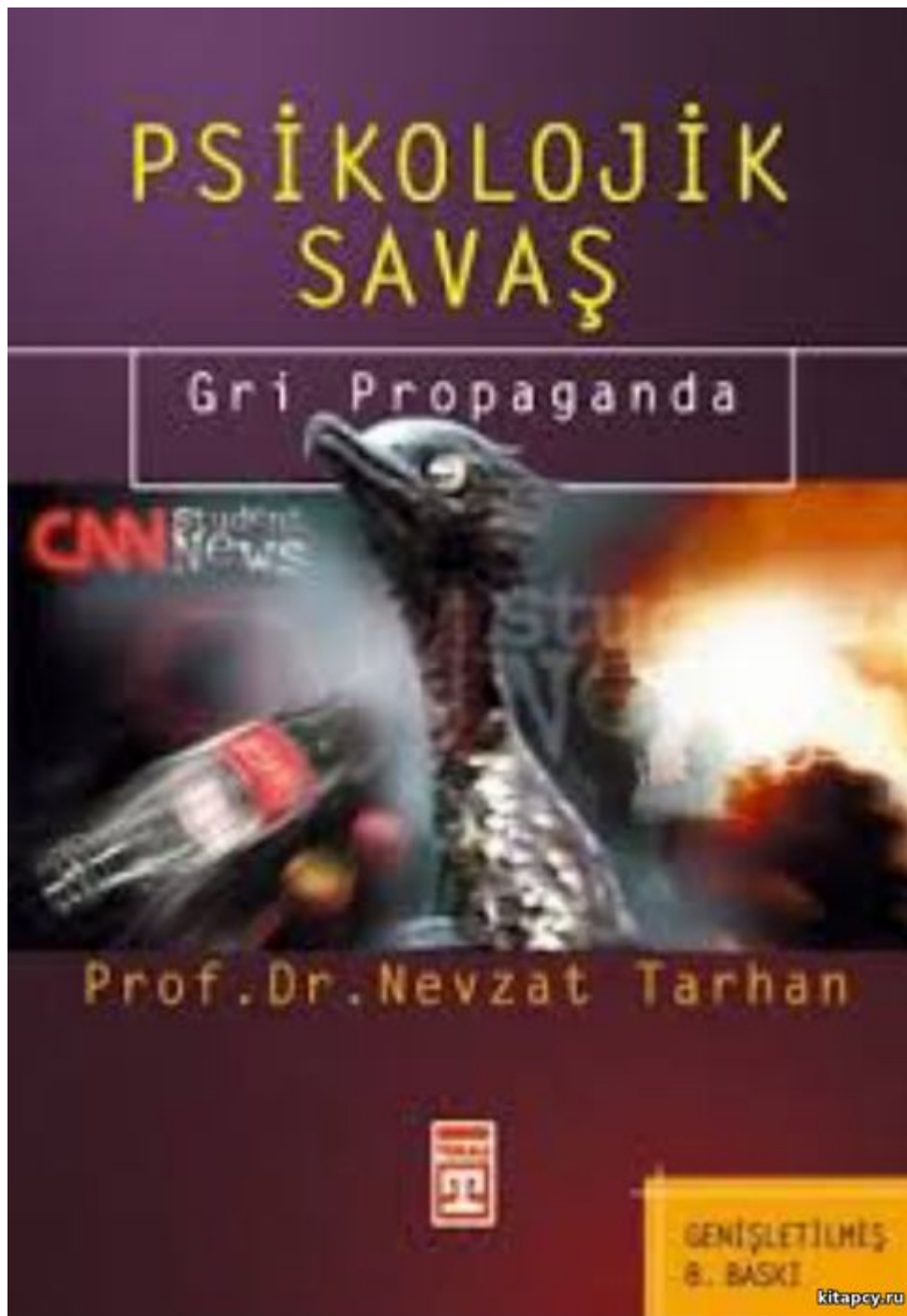
– Synaga gatnaşýan palestinalylara hakykatda Palestinanyň öňe sürýän wariýasiýasyny Ysraýylyň wariýasiýasy hökmünde sorady. Bu gezek palestinalylar «ýok» jogabyny berdi!

Synaga gatnaşan iki toparyň aglaba köplügi hödürlenlen çözüdiň mazmuny bilen tanyşmazdan, gyzyklanmazdan ret etdi...

Ysraýyllylaryň (aslynda öz wariýasiýalary bolan) çözüdi kabul etmezliginde diňe «Palestina» sözüniň geçmegi ýeterlik bolupdy. Edil şonuň ýaly palestinalylaram şýdipdi...

Iki toparam arassa ynamsyzlyk, gümansyratma (предрассудки) bilen hereket edipdi.

A.Eýnşteýn näme diýipdi: “Bir ynamsyzlygy ýok etmek – atomy uşatmakdan has kyn».

* * *

Ynamsyzlygy uşatmak üçin ilki keseliň «diaognozyny» goýmaly.

Ynamsyzlyga öwrenişenleriň üç ýörelgesi bar:

- Meňkiň dogrudygyny anyk bilýärim.
- Meniň bilýänlerimi bilýän islendik kişi meň gelen netijäme geler.
- Eger meniň bilýänlerimi bilibem, meniň bilen deň pikirde bolmasa, onda ýa-ha mantyksyzdyr, ýa-da ýeterlik akyl-paýhasly däldir!

Ynamsyzlyk virusynyň ýaýramagyna diňe Ysraýyl-Palestina

konfliktini mysal getirip bilmeris. Soňky gezek biziň saýlawlaryzda-da muňa şaýat bolduk:

Esasy zat – nämäniň hakykatdygy däl-de, nämäniň hakykat hökmünde kabul edilýändigini!

«Şu saýlawlarda Kylyçdarogly üstünlik gazanyp bilmez» diýenlere «hemme zady bilýänsireýän» sosial mediýanyň aýtmadyk paýyş sözi ýok.

Hakykatyň ölümine sebäp bolýan bu howply ýagdaý- esasynda jemgyýetde weýrançylyga getirýär, kesir garşydaşlyk-duşmançylyk döredýär.

Görüp ýörüs: Her «topbak» özüni jedelsiz dogry, garşysyndakyny nädogry hasaplaýar! Meselem:

Diňe öz garaýşyndaky awtorlar, žurnalistler dogry ýazýardy, galanlary bilgeşleýin hakykaty ýoýmagyň ugrundady!

Toparlanyşmalaryň, dartgynlylyklaryň sebäpleri-de şuna meňzeş mysallar...

Toparlaryň öz içinde degişlilikleri güýçlendirmek, bitewileşmek üçin edilen bir taraply beýan etmeler bölünişikleri artdyrýar, taraplary biri-birine garşy ýitileşdirýär, her dürli çözgüde ýol açýar.

Günbatar mediýasynda-da munuň ýaramaz mysallaryny görýäris. Käbir habar beriş serişdeleri «musulmanlaryň hemmesi terrorist» kabul etmesini (wospriýatiýesini) döretmegiň kül-külünde!

Bizde-de munuň tersi ýörgünli: «Küllü Günbatar haçly ýörişleriň hyýalynda gezyýär!»

Birtaraply beýan etmeler, ynamsyzlyklar-gümanlar, manipulýasiýalar propogandanyň düşekçesi bolýar.

Ine... Ýaraşmak üçin birinji edilmeli şu göýdük döwrä garşy göreşmekdir:

Ýaraşyga, parahatçylyga hyzmat edip biljek ýeke-täk faktor – rasional hereket edip, ynamsyzlyklary uşatmakdyr.

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 20.10.2023 ý. Publisistika